

Introduktion

Redaktionel indledning til Tema Innovation og uddannelse

Borgnakke, Karen

Published in:
Tidsskrift for professionsstudier

Publication date:
2016

Document version
Peer-review version

Citation for published version (APA):

Borgnakke, K. (2016). Introduktion: Redaktionel indledning til Tema Innovation og uddannelse. *Tidsskrift for professionsstudier*, 23, 5-7. <http://www.via.dk/om-via/presse/magasiner-tidsskrifter/tidsskrift-for-professionsstudier>

TIDSSKRIFT FOR PROFESSIONSSTUDIER 23

Tema: Innovation og uddannelse

Temanummeret er redigeret og tilrettelagt af Karen Borgnakke og artiklerne er skrevet af forskningsgruppen Etnografiske Studier i Innovative Læringskontekster, Københavns Universitet. Forskningsgruppen gennemfører casestudier og forskningsbaseret evaluering af innovative uddannelsesprojekter i skolastiske, professionsorienterede og akademiske læringskontekster.¹

Introduktion

Af Karen Borgnakke

Baggrunden for dette temanummer er etnografiske studier og forskningsbaseret evaluering af uddannelsesprojekter i skolastiske, professionsorienterede og akademiske læringskontekster. De empiriske studier og ph.d.-projekter gennemføres som følgeforskning i fuld skala, fx Online-sygeplejeuddannelsen, og som casestudier i interprofessionalitet og game-baseret professionslæring. De gennemgående problemstillinger knytter sig til kortlægning af organisations- og pædagogikudvikling, komparative studier i de skolastiske og kliniske kontekster, samt undersøgelser af læringsstrategier og kompetenceudvikling.

Med skiftende vægt er udgangspunktet innovationer i de sundheds-, samfunds- og humaniora faglige uddannelser med casestudier i skolen og i de gymnasiale uddannelser, universitets- og professionsuddannelser. I casestudierne er der således arbejdet organisations- og skolekonkret både med interprofessionalitet og med professionsnære og digitale udviklingsstrategier, online læring og e-pædagogik.

Gennem de igangværende feltarbejder og casestudier identificeres læringskontekster og deres

¹ Forskningsgruppen, ledet af professor Karen Borgnakke, beskrives på gruppens website <http://mef.ku.dk/forskning/fokusomraaderogprojekter/innovativelaeringsprocesser/> samt i special issue (2015) Exploring the learning context in shifts between online and offline learning <http://www.seminar.net/volume-11-issue-1-2015>

relationer til teori og begreber om hhv. skolestisk læring og læring gennem deltagelse i den professionelle praksis. Såvel i udviklingen af de etnografiske metoder, som i udviklingen af de teoretiske koncepter er udfordringen indrammet af dette spændingsfelt mellem formel skolestisk læring og uformel praksis- og professionslæring. Analysestrategisk er udfordringen indrammet af spændingsfeltet mellem de innovative projekter intentioner, mål og visioner og de faktiske betingelser. Forskningsgruppens udforskning af de innovative læringskontekster blev givet en første samlende og eksemplificerende fremstilling I tidsskriftet seminar.net, med special issue over temaet: *Exploring the learning context in shifts between online and offline learning* (Borgnakke red. 2015).

I dette temanummer tager vi derfor et næste skridt med artikler, der lægger vægt på at give overblik og analyser af de innovative uddannelsesprojekter og de karakteristiske træk ved deres implementering, forløb og resultater. Samtidig er det muligt at gå på tværs af de enkelte casestudier og sammenfatte fælles temaer og problemstillinger. Herigennem identificeres de aktuelle dilemmaer og udfordringer på henholdsvis policy niveauer og uddannelsespraktiske niveauer. Desuden præciseres forbindelser mellem det innovative projekt og de organisatoriske træk og udviklingsstrategier.

Som det vil fremgå at dette nummers artikler gør de innovative projekter dette 'at trække forbindelsen mellem innovation i organisation og uddannelse' til deres kendetegn. Herved knyttes interventionen og dens læringsværdier konkret til den organisatoriske og uddannelsespraktiske kontekst. For de etnografiske studier er denne praktiske kontekstualisering udgangspunkt og ledetråd, både for udforskning af den uddannelsespolitiske og pædagogisk-praktiske kontekst.

Den politiske diskurs og kravet om innovation

Konfronteret med krav om styrkelse af de innovative projekter og innovative kompetencer, lægger forskningsgruppens projekter op til en forståelse af disse krav som en del af den politiske diskurs. Men samtidig skal uddannelsessektorens 'egne' betingelser og innovationsbegreber forstås. Som det fremgår af temanummerets artikelsamling spænder innovationsbegrebet derfor vidt og refererer såvel til policyniveauer som uddannelsesniveauer, såvel til det innovative projekt, produkt som til implementeringsprocessen.

Som begreb om krav om professions- og kompetenceudvikling kan de innovative kompetencer forstås i slægtskab med den kvalifikationsteoretiske opfattelse af innovative kvalifikationer som almene, grundlæggende kvalifikationer og som videnskabelige kvalifikationer (Masuch, 1974). I dette

temanummer betoner sådanne grundlæggende definitioner et fælles udgangspunkt, som dernæst specificeres af den aktuelle kvalifikations- og professionsforskning og af den praktiske kontekst. Det er fx vigtigt for forståelsen af et interprofessionelt projekt, som Projekt InterTværs, at man beskriver det generelle krav om innovative kvalifikationer, som et krav der stilles såvel til sundhedsfagernes læger, sygeplejersker, ergo-fysioterapeuter som til de samarbejdende team. Det generelle krav handler om innovation og fornyelse af professionernes videnbase, samt om at indgå i videnudvikling og -anvendelse og her demonstrere at fagernes udøvere og professionelle har del i de innovative kvalifikationer og projekter. Desuden er kravet om deltage i innovations-, udviklings- og forskningsarbejde understreget politisk og officielt, som det aktuelt tydeliggøres i revisioner af professionsbacheloruddannelserne. I den forstand vidner den politiske diskurs stedse om at kravet om innovation er integreret i policy-niveauets reformer og programmer, samt at det dernæst skal have konsekvenser for uddannelsesniveaues projekter. Analysen af de innovative projekters praktiske betydning skærpes herefter ved at fastholde de kontekstnære fortolkninger af innovation.

Med udgangspunkt i det innovative projekt

Temanummerets analyser vidner om et projekt- og kontekstnært udgangspunkt for begreber og refleksioner over hvad innovation er og betyder. I artiklen *Innovation – i lærernes optik* viser Nina Holst Waadegaard på baggrund af casestudier i folkeskolen, hvordan lærerne i transformationsprocessen gør innovation til et spørgsmål om 'metode' og 'projektmodel' (kaldet "ISI-modellen"). I Artiklen *Når det innovative projekt er at gøre skolen til en hverdagsaktivitet - om skoleudvikling i Nordghana* af Line Agerlin Trolle refererer det innovative projekt til et helskoleperspektiv og til en innovativ praksis. Dét at skabe kvalitet i uddannelse og holde skole i denne lokale kontekst handler om at initiere en ny tradition for uddannelse.

Den karakteristiske kontekstspecifikation fastholdes som drivkraft også i relation til undersøgelser af innovative kvalifikationer som lærerkvalifikationer, som det vises I henholdsvis Louise Klinges artikel *Lærerens relationskompetence er en nødvendig innovativ kompetence* og Clemens Wiesers artikel *Continuing innovation and development of teacher expertise – the continual transformation of personal knowledge for teaching*. Idet der sættes fokus på læreres kompetenceudvikling integreres de innovative kvalifikationer i lærernes praktiske kompetence reservoir. I udvikling af lærerexpertise gennem praksisviden, som Wieser fokuserer på, og i udvikling lærerens relationskompetence, som Klinge fokuserer på, understreges tillige at de innovative kompetencer berører såvel lærerens personlige udvikling som udviklingen af undervisningen og klassens læringsfællesskab.

At der heri ligger en interesseforskydning således at hele uddannelses- og læringskonteksten står i centrum bekræftes også af de projekter og feltarbejder, der som følgeforskning gennemføres i professionsuddannelserne. Med et skærpet blik for innovative uddannelsesprojekter som hele og samlede forløb (fuldskala-projekterne) fastholder følgeforskningen både den fælles platform, de specifikke formninger og de begrebslige og paradigmatiskke udfordringer, der måtte gå på tværs af casene.

Fx fremgår det af analyser på tværs af projekter i den professionsorienterede læringskontekst, at de for at bidrage innovativt udfordres til et paradigmeskifte og til en kritik af det aktuelt dominerende læringsparadigme.

I pædagogiske vendinger betyder det at de innovative uddannelsesprojekter udfordres til at nytænke principper om studenteraktiverende læringsformer og om problem- og projektbaseret læring.

Herigennem prægtes de innovative uddannelsesprojekter af stadig virksomme relationer til casepædagogikken og det projektpædagogiske paradigme med rødder i 1970'erne, samtidig med at læringsmålstyring og det aktuelle erhvervs- og samfundsorienterede paradigme sætter tydelige præg på de innovative uddannelsesprojekters gennemførelse.

I artiklen *Alternative rum til læring?* analyserer Anita Lyngsø og Camilla Kirketerp Nielsen online- og spilbaseret læring på sygeplejeuddannelsen og dyrlægeuddannelsen. Det vises hvordan de alternative læringsrum producerer nye strategier og muligheder, men samtidig reproducerer strategier kendt fra de traditionelle læringsrum. I den forstand risikerer innovationen at blive 'skolificeret', samtidig med at det innovative projekt peger fremad mod praktisk styrkelse af professionsorienteret læring.

Styrkelse af de professionsorienterede uddannelser

Idet projekterne selv deltager i en styrkelse af den professionsorienterede innovation er det for professionsbacheloruddannelsernes vedkommende internt markeret af igangværende revisioner. Eksternt er de innovative projekter markeret af bestræbelser om styrket interprofessionalitet og med større nærhed til henholdsvis patienter, borgere og brugere af hhv. sundheds- og skolevæsenet som hhv.

I artiklen *Projekt InterTværs og interprofessionalitet som det innovative match* analyserer Cathrine Sand Nielsen og Tina Kramer uddannelsesprojektet InterTværs som et bud på fremtidens

velfærdsuddannelser, og som et svar på omverdenens krav om sammenhængende patient-/borgerforløb. I artiklen *Digital competence som en del af lægestuderendes professionelle udvikling*

fastholder Dorte Furstrand og Lars Kayser hvordan krav til innovative og digitale kompetencer rettes mod lægegerningen og professionsrollen i den samlede lægefaglige kontekst og derfor også skal beskrives i snitfladen mellem samfundsmæssige behov, politiske krav og sundhedssektorens udfordringer.

På denne baggrund viser caseanalyserne hvordan de sundhedsfaglige uddannelser og krav til fremtidens mono-faglige og interprofessionelle kompetencer bevæger sig ud over og væk fra den traditionelle kerne i sundhedsuddannelserne.

Gennem uddannelsescasene på det sundhedsfaglige område sættes der fokus på de aktuelle udfordringer, som krav om innovative kompetencer, digitale kompetencer og kravet om interprofessionalitet sætter på dagsordenen. Historikken bag indrammer Raymond Kolbæk i artiklen *IT-innovationer fra kontorlandskaber til læringslandskaber*. Baseret på empiriske studier af it-innovationer i sygeplejefeltet og analyseres karakteristiske udviklingstræk og konsekvenser for perioden 1950'erne og frem til i dag. Analysen viser bevægelsen hvor computere startede som en innovation i kontorlandskaberne over skolebibliotekerne for senere at ende i læringslandskaberne. Samtidig inddrages sundhedssektoren som den omkringliggende kontekst. Herigennem vises udviklingsdynamikken som it-innovationer, der gør computere til netværk og portaler, men også som uddannelsespolitiske tiltag, der gør feltet og uddannelsesforløb til digitale kredsløb. Det aktuelle fokus 'hele det digitale kredsløb' præciseres afslutningsvist af Catarina Player-Koro i artiklen *The contemporary faith in educational technology - a critical perspective*. På baggrund af empiriske studier sætter Player-Koro fokus på modsætninger mellem den optimistiske tro på udvikling af uddannelse gennem implementering af teknologi og de aktuelle realiteter i brugen af teknologi. I så henseende indrammes den kritiske analyse af de aktuelle tendenser, men også af et dilemma, hvor bevæggrunde for it & læring veksler mellem det digitale kredsløbs politisk-økonomiske og pædagogiske begrundelser.

På denne baggrund er de innovative uddannelsesprojekter udfordret. Samtidig er projekterne selv aktive deltagere i det digitale kredsløb og hermed udfordret i praktisk forstand. Som det fremgår af dette temanummer betyder det at de innovative projekter er udfordret til at navigere i kredsløbet, skærpe de pædagogiske begrundelser og til at udøve praktisk kritik.

